
ПАМ'ЯТІ ВАЛЕНТИНА ІВАНОВИЧА КРАСКОВСЬКОГО (1913—1981 рр.)

І. В. Сапожников

«Я вважаю, що друга професія, серйозне захоплення необхідне кожній людині»

В. І. Красковський

Однією з найвідоміших пам'яток пізнього палеоліту України є стоянка Велика Аккаржа в степах Нижнього Придністров'я. Її відкриттям археологічна наука зобов'язана В. І. Красковському — невтомному краєзнавцю, який завдяки цілеспрямованості і безмірній любові до рідного краю став археологом-професіоналом.

Валентин Іванович Красковський народився 13 серпня 1913 року в селі Старо-Свержинка теперішнього Столбцьовського району Мінської області в сім'ї народного вчителя. З 1927 по 1942 рік він жив у Ленінграді, працював, учився в театральній-художній школі. В роки Великої Вітчизняної війни захищав блокадний Ленінград. Після війни й демобілізації Валентин Іванович довгий час жив і працював в Одесі. Був вихователем в екіпажі Морехідного училища, піонервожатим в дитячому будинку профспілок, спочатку майстром бутафорського цеху, а потім завідуючим постановочною частиною Одеського театру музичної комедії, а також в Художньому фонді УРСР. З 1979 р. В. І. Красковський жив у Мінську, де помер 13 грудня 1981 р.

Захоплюватися краєзнавством і первісною історією В. І. Красковський почав у 1949—1950 рр. Працюючи вихователем дитячого будинку, він створює археологічний гурток і невеличкий музей, організовує для дітей екскурсії по історичних місцях Одеської області. Спрага пізнання наштовхнула його на думку проведення археологічних розвідок. В ті роки пам'ятки кам'яного віку на території Одеської області були майже невідомі. Деякі археологи навіть стверджували, що шукати їх тут немає рації. В. І. Красковський вирішив перевірити це. Вже в результаті перших розвідок ним було знайдено декілька стародавніх кам'яних виробів. Валентин Іванович вперто продовжував пошуки. І ось, в жовтні 1955 року, під час огляду берегів балки, яка впадає в Сухий лиман, в оголеннях невеликого рівчака він знайшов крем'яні вироби, оброблені руками палеолітичної людини, і уламки кісток тварин. Це була перша стоянка пізньопалеолітичного часу на території степового Причорномор'я від Дунаю до Південного Бугу — Велика Аккаржа. Розкопки пам'яток були проведені пізніше під керівництвом відомого спеціаліста з стародавньої історії, ленінградського вченого, професора Павла Йосиповича Борисковського при безпосередній участі В. І. Красковського.

Дослідження Великої Аккаржі стало важливою науковою подією. Одержані результати використані при написанні багатотомних праць по археології України і СРСР, відомі вони і за кордоном. Але не потрібно забувати, що це було б неможливо без неперервних пошуків її першовідкривача — В. І. Красковського.

Після відкриття Великої Аккаржі В. І. Красковський поставив перед собою мету провести суцільну розвідку території Одеської області. Він робив польові дослідження у вільний від основної роботи час — під час відпусток і у вихідні дні, за власні кошти. Самостійно, а також разом зі своїми учнями з 1955 по 1970 рік В. І. Красковським було відкрито понад 60 нових палеолітичних і мезолітичних стоянок, місцезнаходжень і пунктів знахідок. Серед них такі відомі, як Карпово, Доброжани, Кам'янка, Барабой IV і цілий ряд інших. В. І. Красковський не тільки займається пошуками, але й публікує матеріали своїх розвідок в численних статтях і науково-популярній книжці,

написаній разом з П. Й. Борисковським¹. При проведенні розкопок, В. І. Красковський відмічав також поселення більш пізніх часів. Публікації цих матеріалів присвячена окрема стаття².

Пильну увагу фахівець приділяв популяризації археології і краєзнавства. В газетних статтях, виступах по радіо і численних лекціях В. І. Красковський розповідав широкій аудиторії про стародавню історію краю, необхідність берегти і охороняти пам'ятки археології. Підсумком багаторічної наукової діяльності Валентина Івановича і своєрідним пам'ятником цій незвичайній людині стала книга «Пам'ятки палеоліту і мезоліту Північно-Західного Причорномор'я», яка вийшла у видавництві «Наукова думка» 1978 р. Особливий науковий інтерес мають роботи вченого з проблеми генезису форми, а також зв'язку форми та функціонального призначення кам'яних знарядь праці.

Його справу продовжили цілий ряд вчених. Довгий час вивчення кам'яного віку степів Північного Причорномор'я вів спеціальний загін Ленінградського відділення Інституту археології АН СРСР під керівництвом П. Й. Борисковського³. Зараз у відділі археології Північно-Західного Причорномор'я Інституту археології АН УРСР працює група вчених, які ведуть пошуки і розкопки палеолітичних пам'яток регіону, в тому числі і розкопки стоянки Велика Аккаржа⁴.

Всі, хто працював і спілкувався з Валентином Івановичем Красковським, запам'ятали його як людину добру, чуйну, сердечну, душевно щедрю. Він відносився до категорії людей, для яких творчість і самовідданість складають суть самого життя. Значний науковий внесок вченого повинен зайняти своє гідне місце в історіографії археології України.

Примітки

¹ Сапожников И. В. Из истории изучения каменного века Северо-Западного Причерноморья // Новые исследования по археологии Северного Причерноморья.— К., 1987.— С. 160—164.

² Иванова С. В., Ветчинникова Н. Е. Поселення епохи бронзи та заліза в Одеській області // Археологія.— 1989.— № 2.— С. 56—63.

³ Сапожников И. В. Очерк работ Одесского палеолитического отряда ЛОИА АН СССР // Проблемы исследования памятников археологии Северского Донца: Тез. докл. обл. науч.-практ. конф.— Луганск.— 1990.— С. 33—35.

⁴ Сапожников И. В. К характеристике аккаржанской культуры // Проблемы истории та археології давнього населення Української РСР: Тези доп. XX Республіканської конф.— К., 1989.— С. 199, 200.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ В. І. КРАСКОВСЬКОГО

а) друківані

1. Стоянка позднепалеолитического времени вблизи Одессы // КСИА АН УССР.— 1957.— Вып. 7.
2. Михайлівська епіпалеолітична стоянка (у співавторстві з Кремером А. М.) // МАПП.— 1959.— Вип. II.
3. Памятники позднего палеолита и эпилеолита в Одесской области // ЗОАО.— 1960.— Т. 1.
4. Пізньопалеолітичні пам'ятки долини річки Барабой // МАПП.— 1960.— Вип. III.
5. Памятники древнейшей человеческой культуры Северо-Западного Причерноморья (у співавторстві з Борисковським П. Й.).— Одесса, 1961.
6. Разведки позднего палеолита в Одесской области // СА.— 1962.— № 1.
7. Эпилеолитическое местонахождение Скосаревка // МАСП.— 1962.— Вып. 4.
8. Тарденуазская стоянка Доброжаны // КС ОГАМ за 1963 г.— Одесса, 1965.
9. К археологической карте-схеме памятников каменного века в Нижнем Поднестровье (у співавторстві з Станко В. Н.) // МАСП.— 1966.— Вып. 5.
10. Эпилеолитические местонахождения Васильевка и Барабой IV // ЗОАО.— 1967.— Т. II.

11. Каменка — новая подрипалеолитическая стоянка близ Одессы// СА.— 1969.— № 3.
12. Раскопки палеолита под Одессой (у сливаторствы з П. Й. Борисковським)// АО в 1968 г.— М., 1969.
13. Карпово — новый памятник каменного века в долине р. Свиная// АО в 1970 г.— М., 1971.
14. Памятники мезолитического времени в долине реки Малый Куяльник// МАСП.— 1972.— Вып. 7.
15. Карпово — новый памятник каменного века в долине р. Свиной// МАСП.— 1976.— Вып. 8.
16. Генезис форм знярядь кам'яного віку// Археологія.— 1977.— Вып. 22.
17. Памятники палеолита и мезолита Северо-Западного Причерноморья (археологическая карта).— К., 1978.
18. Древнее орудие труда. Замысел и воплощение.— Минск, 1989.

б) Рукописи статей і доповідей

19. Создание семьи — возможная форма распространения материальной культуры каменного века// Фонды ОАМ АН УССР.— № 88488.— С. 8.
20. Памятники мустьерского и ранней поры позднепалеолитического времени в Одесской обл.// Там же.— С. 11.
21. Некоторые данные о залегании памятников палеолита Одесской области// Там же.— С. 18.
22. Изучение памятников палеолита и мезолита на территории Одесской области (краткий обзор)// Там же.— С. 10.
23. О разведках памятников позднего палеолита и мезолита на территории Одесской области// Там же.— С. 10.
24. Памятники мустьерского и ранней поры позднепалеолитического времени в Одесской области (предварительное сообщение)// Там же.— С. 5.

в) Звіти та матеріали розвідок

25. Отчет о разведках на территории Одесской области за 1952—1956 гг.// Фонды ОАМ АН УССР.— № 88450. (Поселения Усатовский ручей, Кривая Балка, Холодная Балка).
26. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1955—1956 гг.// Там же.— № 88451.— С. 5.— (Стоянки Большая Аккаржа и Большая Аккаржа 1).
27. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1955—1957 гг.// Там же.— № 88452.— С. 10. (Татарка I, Татарка II, Дальник IV квартал).
28. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1957—1959 гг.// Там же.— № 88453.— С. 9. (Барабой I, Барабой II и III и пункты).
29. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1960 г.// Там же.— № 88454.— С. 4. (Скосаревка).
30. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1961 г.// Там же.— № 88455.— С. 11. (Васильевка и Барабой IV).
31. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1963 г.// Там же.— № 88456.— С. 7. (Шепеткив Яр).
32. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1964 г.// Там же.— № 88457.— С. 12. (Доброжаны).
33. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1965 г.// Там же.— № 88458.— С. 10. (Каменка, Васильевка I).
34. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1966 г.// Там же.— № 88459.— С. 5. (Барабой V и Мирное на р. Барабой).
35. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1967 г.// Там же.— № 88460.— С. 3. (Будячки I и Будячки).
36. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1968 г.// Там же.— № 88461.— С. 11. (Катаржино, Цыбулевка; Цыбулевка I, II, III и IV).
37. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1969 г.// Там же.— № 88462.— С. 4. (Кубанка-пляж).
38. Отчет о разведках каменного века на территории Одесской области за 1970 г.// Там же.— № 88463.— С. 5. (Карпово).
39. Дневники археологических разведок на территории Одесской области// Там же.— № 88448.